

Recomandări în terapia tulburărilor de limbaj la copiii cu deficiență mintală

Guțu M. definește tulburările de limbaj ca fiind: „toate abaterile de la limbajul normal, standardizat, de la manifestările verbale tipizate, unanim acceptate în limba uzuală, atât sub aspectul reproducerii cât și al perceperii, începând de la dereglarea diferitelor componente ale cuvântului și până la imposibilitatea totală de comunicare orală sau scrisă.”

Una dintre principalele trăsături ale deficienței mintale o constituie o dezvoltare și o achiziție tardivă a limbajului, precum și frecvența crescută a tulburărilor de vorbire. Apariția întârziată a vorbirii este unul din indiciile cele mai evidente ale dezvoltării anormale a copilului în primii ani din viață. Unii autori consideră că etatea medie la care copilul normal pronunță primul cuvânt este de 1 an; la copiii cu deficiență mintală acest fenomen are loc la etatea de 2 ani. Rămânerea în urmă a copiilor cu deficiență mintală apare în mod și mai evident atunci când se ia în considerare etatea la care vorbirea începe să fie organizată sub formă de propoziții. La copiii normali, acest mod de comunicare se observă la 1 an și 7 luni, iar la mulți dintre cei cu deficiență mintală abia în jurul vârstei de 3 ani.

Se consideră că intervalul dintre pronunțarea primelor cuvinte izolate și utilizarea propozițiilor este mai semnificativ pentru nivelul intelectual decât etatea la care apare primul cuvânt. În cazul în care la un copil pronunțarea primului cuvânt are loc cu întârziere, dar la scurt timp se trece la propoziții, trebuie exclusă ipoteza că ar fi vorba de un copil cu deficiență mintală. Explicația constă în faptul că pronunțarea unor cuvinte izolate poate avea loc pe baza unei ecolalii fiziologice, în timp ce utilizarea propoziției implică procese de cunoaștere mai complexe.

În general, cu cât deficiența intelectuală a unui copil este mai pronunțată, cu atât limbajul său apare cu mai mare întârziere și rămâne la un nivel scăzut de dezvoltare și la vârsta adultă. S-a ridicat problema măsurii în care stabilirea nivelului de dezvoltare al limbajului unui copil poate oferi date suficiente pentru aprecierea nivelului său intelectual. Cercetările efectuate în acest domeniu au scos în evidență complexitatea relației dintre cei doi termeni. În primul rând, nu orice întârziere în dezvoltarea vorbirii este un indiciu cert al deficienței mintale, deși cea mai frecventă cauză a apariției întârziate a vorbirii o constituie deficiența intelectuală. Același fenomen poate fi însă provocat și de alte cauze: boli sau anumite deficiențe organice, insuficientă stimulare verbală din partea anturajului, trăirea unui șoc afectiv etc.

În cazul copiilor deficienți mintal se întâlnește deseori, la același individ, un complex de mai multe deficiențe ale vorbirii, ceea ce face ca inteligibilitatea acestuia să fie mult scăzută. Deficiența limbajului se manifestă la copiii deficienți mintal sub variate aspecte ale percepției și înțelegerii vorbirii interlocutorului, al volumului vocabularului și al complexității frazelor utilizate, al expresivității vorbirii, al articulării, fonației și ritmului vorbirii. Cu cât gradul deficienței mintale este mai pronunțat, cu atât frecvența tulburărilor de limbaj este mai mare.

Deficiențele de limbaj se manifestă și sub aspectul recepționării vorbirii, copiii cu deficiență mintală înțelegând mai greu cuvintele cu circulație restrânsă, precum și frazele complexe; în plus atenția lor se distrage atunci când vorbirea interlocutorului durează mai mult, în special în cazul în care nu se sprijină pe materiale concrete.

Prezint câteva repere metodologice în activitatea de terapie a tulburărilor de limbaj pe care logopedul le aplică și la copiii cu deficiență mintală, cu precizarea că demersul terapeutic se personalizează în funcție de gradul de deficiență al copilului:

- ✓ Crearea unor situații de comunicare în măsură să provoace copilului exprimarea senzațiilor induse de contactul cu diverse categorii de stimuli (vizuali, auditivi, tactili, gustativi), la început prin intermediul propriilor onomatopee sau cuvinte, urmate treptat, de antrenarea în verbalizări dirijate;
- ✓ Facilitarea contactului direct și activ cu obiectele și situațiile din mediul obișnuit de viață al copilului și diversificarea experiențelor senzoriale ale acestuia;
- ✓ Introducerea imaginilor care vor fixa reprezentările obiectelor acționate de copil și vor media indirect înțelegerea sensurilor și relațiilor semantice;
- ✓ Stimularea verbalizării în funcție de ritmul propriu de dezvoltare al copilului;
- ✓ Folosirea de către terapeut a unui limbaj accesibil/ simplu sub aspect propozițional și reliefa permanentă a conținutului prozodic din exprimare;
- ✓ Dezvoltarea concomitentă a componentei receptive și a celei expresive a limbajului;
- ✓ Selectarea temelor și a conținuturilor activităților trebuie să țină seama și de dorințele sau inițiativele copilului pentru a-l implica și motiva în rezolvarea sarcinilor;
- ✓ Încurajarea și recompensarea oricărei reușite a copilului;
- ✓ Evitarea monotoniei, a redundanțelor în activitate și a observațiilor critice la adresa copilului;
- ✓ Asigurarea confortului psihic și a unui climat afectiv favorabil exprimării libere.

Sfaturi de la specialiștii în logopedie pentru părinți:

- Dezvoltați mușchii maxilarului și mușchii limbii copilului prin mestecarea energică a mâncării, umflarea obrazilor, trecerea aerului dintr-un obraz în celălalt și viceversa;
- Vorbiți cu copilul exclusiv într-o limbă română corectă. Deși uneori tentația este mare, nu folosiți limbajul bebelușilor;
- Dați instrucțiunile clar și scurt, în câteva cuvinte, repetați-le dacă este necesar. Vorbiți mai puțin și utilizați propoziții scurte;
- Nu rostiți mai multe instrucțiuni împreună;
- Reduceți stimulii distractori;
- Ajutați copilul să-și organizeze materialele, să-și definească propriul spațiu, locul fiecărui obiect;
- Planificați activitățile, gândindu-vă ce veți face când copilul nu mai poate sta locului;
- Copiii nu pot să se concentreze până la finalul unui proiect. Atrageți-le atenția și susțineți-i să termine sarcina. Este important ce au început, chiar dacă nu termină toate sarcinile;
- Citiți zilnic împreună cu copilul poezii și povești scurte;
- Vorbiți cât mai des cu micuțul. Răspundeți-i cu răbdare la toate întrebările pe care le pune, încurajați-l să vă pună întrebări;
- Vorbiți corect, cât se poate de clar. Repetați de mai multe ori un cuvânt sau o frază, schimbând locul cuvintelor;
- Ajutați copilul să facă de mai multe ori pe zi exerciții pentru articularea corectă a sunetelor, articulare care permite funcționarea corectă a mușchilor care participă la pronunțarea sunetelor. În felul acesta, antrenăm organele implicate în producerea sunetelor, poziționarea corectă a buzelor, a limbii. Pentru început aceste exerciții vor fi făcute în fața oglinzii;
- Nu suprasolicitați copilul! Aceste exerciții nu ar trebui să dureze mai mult de 15-20 de minute;
- Desfășurați cu copilul diferite activități menite să-i dezvolte abilitățile motricității fine;
- Încercați să transformați totul într-un joc captivant pentru a crea o atmosferă prietenoasă, liniștită și încurajatoare, care îl va predispune pe copil să ajungă la rezultate bune.

Jocul didactic este mijlocul cel mai eficient de corectare a tulburărilor de limbaj, de dezvoltare a capacităților de comunicare verbală, deoarece el asigură participarea activă, atractivă și deconectantă contribuind prin aceasta la dezvoltarea gândirii copiilor. Prin



intermediul jocului didactic se activează vocabularul copiilor, fiind principalul mijloc utilizat în corectarea pronunției și a însușirii anumitor structuri gramaticale. Astfel, copiii învață prin joc, jocul devine un mijloc de cunoaștere, copiii dezvoltându-și competențele de comunicare într-o manieră ludică și distractivă.

Nu trebuie să uităm că pentru a atinge perfecțiunea nu este necesar să facem lucruri extraordinare, ci să facem extraordinar de bine orice lucru mic pe care îl facem!

Bibliografie

1. Gheorghe, R., *Psihopedagogia școlărilor cu handicap mintal*, Editura Pro Humanitate, București, 2000
2. Jurcău, E., *Logopedie*, Editura Universității Babeș- Bolyai, Cluj- Napoca, 2005
3. Stănică, C., Vărășmaș, E., *Terapia tulburărilor de limbaj*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
4. Verza, E., *Dislalia și terapia ei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977

**profesor logoped RUSU-PLATON CARMEN,
C.J.R.A.E.Tulcea**